

Коли хтось за тебе вмирає

ІРИНА МАКСИМЕНКО

30 КВІТНЯ 2025

«Цінуй кожну мить, оскільки за твоє життя хтось віддав своє». Кілька слів із мотиваційного календаря. «Хтось» чи «хтось» — велика чи мала буква може дещо змінити сенс, однак фактично не змінює суті. Хтось помер, щоб я жила і могла обирати, як це робити. А ще хтось незнаний робить це — помирає — щодня.

Мати Божа Болісна (фрагмент), XVIII століття

Тотальне відречення себе, покора перед ризиком, зрештою, відкритість на смерть заради того, щоб жив хтось — чи знайомий і рідний, чи повністю чужий. Слова, що кільканадцять років тому часто фігурували хіба в релігійному контексті, втрутилися до реальності, забувши спитати, чи ми готові вживати їх у буденному сенсі.

Це все сьогодні не лише про військових та їхні родини, які так чи інак теж воюють. Дніпровські лікарі, харківські рятувальники, київські працівники електромереж. Прифронтові поштарі та працівники соціальної сфери. Криворізькі поліцейські та сумські комунальники. Армія волонтерів зі всієї країни та з-поза неї. Усі вони й багато інших живуть фактично «попри» власні потреби, щоби інші могли дбати про свої.

Війна раптом відкрила дуже реалістичне обличчя і життя, і смерті. Поставила «незручне» питання: а яким тепер має бути життя, здобуте ціною іншого життя (й інших життів)? І що в такому випадку означають гідність, цінність, вдячність?

Перестати бути рабом

«Повномасштабна війна змусила перестати бути рабом страхів, сьогодні, на жаль, не вдалося звільнитися повністю, але, сподіваюся, у мене все вийде, цей лист тому допомога... Щоб мати свободу, треба мати ще інші цінності, треба розуміти себе, добре знати, хто ти для себе є, що таке особисте щастя і як тобі до нього дійти». Ці рядки писала 8 квітня 2023 року в листі-заповіті Ірина «Чека» Цибух, госпітальєрка, парамедикиня й українська медійниця, яка загинула 29 травня 2024 року. Їй назавжди залишилося 25.

Її лист певною мірою скидається на «іспит» не лише совісті, а й людяності. Ще за життя озирнутися назад, щоб виявити, хто ти насправді, — хто раніше очікував би такого від 25-річної дівчини? Але сьогодні, коли ветерани можуть мати 22, а вдови — 20, це вже майже не дивує. «Сьогодні все позаду, моє життя закінчилося, і мені важливо було прожити його гідно: бути чесною, доброю, люблячою людиною. Сьогодні ми працюємо для героїв, і це гарна змога підтвердити свої цінності — бути дійсно тією людиною... Дякую кожному, хто любив і підтримував мене. Не сумуйте за мною, життя дуже коротке, якщо воно продовжується після смерті, то побачимося».

Честь — померти, а ще краще — жити

У серпні 2024 року віддала життя на полі бою й інша госпітальєрка, медикиня Олександра Мулькевич, старша за посестру Чеку на десять років. І теж лишила своєрідний заповіт.

«Всі ми трохи воїни, хтось на полі бою, хтось бореться з корупцією, а хтось відновлює справедливість в судах, наші люди воюють з невиліковними хворобами, а вчені з гравітацією. Така ми войовнича нація. І дуже палка до свободи. Українці — вільні люди, цього в нас не забрати. Вільні в думках, поглядах і діях. І немає в нас межі. Ні в чому немає. В технологіях чи відкриттях. Все що захочемо — все зробимо». Читаючи, замислюєшся: чи ми усвідомлюємо себе такими зараз, коли виснаження, здається, перемагає? Чи пам'ятаємо, що ми вільні, нестримні, здатні до будь-чого? Особливо не серед високих святкових слів і побажань, а в буденності протидії хабарям, у кабінеті впертого вченого, десь на сходах прифронтової лікарні чи суду.

Україну Олександра Мулькевич назвала країною, за яку «честь – померти... А ще краще за неї жити». Адже тим, хто віддає життя, реалізм притаманний більше, ніж може здаватися. Так, померти — честь. Проте все ж не в смерті суть. «Жити так, щоб за багатьох з нас, по декілька життів. Виховувати маленьких українців в любові до світу та в міці і незламності. Показати їм всю красу Карадагу, сольові шахти Донбасу, терикони, заповідні коси, лимани, найбільші печери і червону руту. Кожен з нас несе всередині світло, не бійтеся його запалити. Ми ще побачимось, все буде Україна!»

«Ніхто неспроможен любити більше, ніж тоді, коли він за своїх друзів своє життя віддає», — записано в євангеліста Йоана. І Воскресіння серед всього цього просто мусить бути, щоб надати сенс кожній смерті. Адже чого напевно хочуть будь-які справжні друзі? Звісно, зустрітись. Щоби більше вже не розлучатись.